

ДИСТАНЦІЙНА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ ЗАСОБАМИ ІКТ

У статті проаналізовано досвід Великобританії щодо дистанційної підготовки вчителів (на прикладі Відкритого університету) засобами ІКТ. Визначені основні етапи дистанційного навчання. Розглянуті напрями дистанційної підготовки вчителів.

Ключові слова: дистанційне навчання, дистанційна підготовка, вчитель, етапи розвитку, ІКТ, Відкритий університет Великобританії.

В статье проанализирован опыт Великобритании по дистанционной подготовке учителей (на примере Открытого университета) средствами ИКТ. Определены основные этапы дистанционного обучения. Рассмотрены направления дистанционной подготовки учителей.

Ключевые слова: дистанционное образование, дистанционная подготовка, учитель, этапы развития, ИКТ, Открытый университет Великобритании.

The article analyzes United Kingdom experience in distance teaching training (based on the experience of British Open University) through ICT. It identified basic stages of distance learning. It also discusses different categories of teacher education by distance.

Key words: distance training, distance teacher training, stages of development, ICT, British Open University.

Постановка проблеми: Останні десятиріччя характеризуються істотними змінами в освіті, що зумовлено всебічним розвитком інформаційного суспільства. Освіта не є винятком, завдяки інноваціям обсяг і структура знань постійно змінюються. Таким чином актуальним стає гасло - навчання впродовж життя (lifelong learning). Суттєво допомогу щодо

реалізації даного завдання надає дистанційна освіта, яка сприяє реалізації світової концепції безперервної освіти, надаючи можливість вільному доступу електронного навчання, без територіального обмеження. З кожним роком зростає кількість університетів, які використовують дистанційні курси, з'являються міжнародні віртуальні університети. Актуальним стали питання підготовки вчителів дистанційно, засобами ІКТ. З цієї точки зору доцільно розглянути досвід Великої Британії щодо розвитку дистанційної підготовки вчителів та впровадження його в систему дистанційної підготовки вчителів України.

Аналіз актуальних досліджень: Вивченням питань дистанційного навчання займалися як вітчизняні так і зарубіжні науковці. Особливий інтерес становлять праці вітчизняних науковців, присвячені змісту дистанційного навчання (М.Карпенко, В.Кухаренко, Е.Полат, А.Хуторський), проблемам наукового забезпечення професійної дистанційної освіти (В.Биков, Л.Лещенко), організації дистанційного навчання за кордоном і в Україні (В.Олійник, Н.Корсунська), психолого-педагогічним аспектам дистанційного курсу (Т.Олійник, Н.Сиротенко).

Серед зарубіжних досліджень необхідно відзначити праці таких науковців як М.Аллена, Дж. Даніеля, Д.Кігана, М.Мура, О.Петереса та деяких інших. Питання сучасного стану дистанційної освіти та перспективи розвитку розглянуті в працях Дж. Андерсона, Ст.Віллера.

Аналіз праць вітчизняних і зарубіжних науковців свідчить про те, що вивчення британської школи дистанційного навчання є актуальним на сучасному етапі.

Мета статті: проаналізувати досвід Великої Британії з питань організації дистанційної підготовки вчителів.

Виклад основного матеріалу: Історично дистанційне навчання виникло в 1840 р, як кореспондентське навчання, коли Ісак Пітман запропонував студентам Університету Лондона навчатися через поштовий зв'язок. Не існує єдиного визначення терміну «дистанційне навчання». Слід

зауважити, що поряд з терміном «дистанційне навчання» вживаються і такі терміни як «відкрите навчання», «заочне навчання», «навчання на відстані», «електронне навчання», «он-лайн навчання» та інші.

У «Положенні про дистанційне навчання» наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України дистанційне навчання визначається як «індивідуалізований процес передачі та засвоєння знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчання у спеціалізованому середовищі, яке створено на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій».

Аналіз науково-педагогічних джерел свідчить про те, що в ХХ столітті дистанційне навчання пройшло 3 основні етапи в своєму розвитку:

I етап – 1930-1960 рр. – мультимедійне навчання. З 1930 р. окрім друкованих матеріалів в країнах Європи почали використовувати радіо. А з 1950 р. для передачі початкових матеріалів, удосконалення освіти – телебачення. На цьому етапі переважає односторонній зв'язок, самонавчання з використанням радіо-, і телетрансляцій.

II етап – 1970-1990 рр. – відкрите і дистанційне навчання. Цей етап характеризується двостороннім зв'язком: навчання за телефоном, використання комп'ютерних програм, мультимедійних засобів, інтерактивних методів у навчанні.

III етап – з 1990 р. - електронне навчання (e-Learning). Цей етап триває й до сьогодні і характеризується багатостороннім зв'язком студентів з викладачем, освітнім закладом, навчальними матеріалами [2].

Фахівці ЮНЕСКО вважають, що електронне навчання (e-Learning) – це навчання за допомогою Інтернет і мультимедіа [3].

За В. Ю. Биковим, електронне дистанційне навчання — це різновид дистанційного навчання, за яким учасники і організатори навчального процесу здійснюють переважно індивідуалізовану взаємодію як асинхронно, так і синхронно у часі, переважно і принципово використовуючи електронні

засоби навчання, комп'ютерні мережі Інтернет/Інтранет, медіа навчальні засоби та інформаційно-комунікаційні технології [1].

Стрімкий розвиток дистанційної освіти пов'язаний з Великою Британією, а саме з відкриттям у 1969 р. Відкритого університету (British Open University) - першого дистанційного закладу в світі. Саме тут були розроблені перші дистанційні курси підготовки вчителів, які стали прикладом для дистанційних курсів у британських традиційних університетах [5].

За зразком Відкритого університету Великобританії навчальні заклади аналогічного типу були створені в Канаді, Австрії, Іспанії, Туреччині, Індії тощо. Сьогодні Відкритий університет представлений у 30 країнах світу і налічує 250 навчальних центрів, де студенти можуть отримати консультації. У Великій Британії існує 13 центрів Відкритого університету. В ньому дистанційно навчається 225 тис. студентів, за якістю навчання університет займає провідне місце і входить до п'ятірки найкращих.

Загалом професійна підготовка вчителів у Великій Британії включає три-чотири роки навчання з предмету спеціалізації майбутнього вчителя, по закінченню якого він отримує перший ступінь: Бакалавр Освіти (Bachelor of Education, B.Ed.) і професійно-педагогічного навчання, тривалістю 1 рік для отримання другого ступеня - сертифіката про закінчення курсу з освіти після університету (Postgraduate Certificate in Education, PGCE). За програмою PGCE набирають студентів, які вже мають диплом Бакалавра освіти і курс орієнтований на теорію і практику педагогіки.

У 1990 р. у Великій Британії відбулися реформаторські процеси в освітній галузі. Основним питанням підготовки вчителів стали компетентність вчителя, зокрема його інформаційно-комунікаційна компетентність. Після ґрунтовних досліджень питань дистанційної освіти і змін в освітній політиці, Департамент освіти Великобританії (Department of Education) вирішив підтримати дистанційну програму PGCE Відкритого університету.

У Відкритому університеті навчання за програмою PGCE тривало 18 місяців, на відміну від інших університетів, які навчались за такою програмою стаціонарно впродовж 12 місяців. Дистанційна програма PGCE Відкритого університету складалась з 3 етапів, на кожному з яких проходила стаціонарна педагогічна практика в школі.

Оцінювання у Відкритому університеті проводилось на базі студентського портфоліо, письмових іспитів не було. Навчання, зв'язок між студентами, тьюторами, керівниками педагогічної практики, організаторами програми навчання здійснювався засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Під час навчання відбувався обов'язковий комп'ютерний зв'язок студента і тьютора, використовуючи засоби відео-конференції, електрону пошти. Кожному студенту на період навчання було видано комп'ютер з доступом до Інтернету, по-перше, – це забезпечувало постійний зв'язок студента з тьютором, надавало доступ до величезної кількості навчальних матеріалів, по-друге, – сприяло розвитку ІКТ навичок та ІКТ компетентності. Також на кожному етапі разом з спеціально створеними друкованими матеріалами для самостійного опрацювання, студентам надавався пакет аудіо- та відеоматеріалів. Для оцінки результатів студентської успішності дистанційної програми PGCE Відкритого університету були запрошені незалежні експерти, їх оцінка показала високі результати, описана програма стала прикладом для створення дистанційних курсів підготовки вчителів у традиційних університетах Великої Британії [5].

Аналіз британських досліджень з питань дистанційного навчання показує, що підготовка вчителів дистанційно є ефективним засобом зміцнення освітньої системи в цілому. Дистанційна форма підготовки вчителів з використанням інформаційно-комунікаційних технологій сприяє професійній підготовці вчителів, зміцнює зв'язок між теорією та практикою, розширює доступ до офіційних та неофіційних навчальних можливостей.

На сучасному етапі британські дослідники виділяють п'ять основних напрямів дистанційної підготовки вчителів у Великій Британії:

1. Первинна підготовка вчителів (Initial teacher education), за результатами якої випускники отримують статус кваліфікованого вчителя (Qualified Teacher Status, QTS).

2. Курси підвищення професійної підготовки (continuing professional development), які надають можливість вчителям поглиблювати свої знання.

3. Підготовка вчителів до реформування або вдосконалення навчальних планів (curriculum reform), яка має на меті оновити зміст чи процес отримання освіти.

4. Підвищення кваліфікації кар'єрного розвитку (career development). Вчителі повинні пройти певні курси і оволодіти знаннями й навичками, щоб стати методистами, інспекторами, викладачами.

5. Програми підготовки кадрів (system-building programs.). Ці програми направлені на підготовку тьюторів, фасилітаторів для дистанційного навчання. За цими програмами також здійснюється підготовка менеджерів та керівників педагогічної практики [4].

Сьогодні в країні функціонують 143 дистанційних програм та курсів підготовки вчителів різної спеціалізації, різного рівня підготовки (B.Ed, PGCE), а також курсів для вчителів, які займаються дітьми з особливими потребами.

До найвідоміших університетів, які впровадили дистанційне навчання при підготовці вчителів, належать: Нотінгемський університет, Манчестерський університет, Університет Напсьє, Бірмінгемський університет. Кожен з університетів має 7 програм дистанційної підготовки вчителя.

Висновки і перспективи подальшого розвитку. Проаналізувавши етапи розвитку дистанційної освіти в ХХ столітті, необхідно звернути увагу, що саме Велика Британія є першою країною, де було запроваджено дистанційну освіту. Відкритий університет Великобританії першим розробив програми дистанційної підготовки вчителів. Зараз Відкритий університет має свої центри в переважній більшості країн світу. Британські вчені чітко

визначають головні причини впровадження дистанційної освіти вчителів, виділяючи її інноваційну роль в інформаційному суспільстві, виокремлюють програми і напрями підготовки. Головним - визначають принцип підготовки вчителів на базі шкіл за дистанційною формою освіти, за допомогою засобів інформаційно-комунікаційних технологій.

Використання педагогічно цінного досвіду Великої Британії для створення ефективного ресурсу дистанційної підготовки вчителів в Україні є дуже актуальним питанням.

ЛІТЕРАТУРА

1. Биков В. Ю. Дистанційне навчання в країнах Європи та США і перспективи для України // Інформаційне забезпечення навчально-виховного процесу: інноваційні засоби технології: монографія / [В. Ю. Биков, О. О. Гриценчук, Ю. О. Жук та ін.] / Академія педагогічних наук України, Інститут засобів навчання. – Київ: Атіка, 2005. – С. 77–140.

2. Шункевич Б.І. Розвиток дистанційного навчання у вищій педагогічній школі країн Європи та Північної Америки: автореф.дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук: спец:13.00.01 «Історія і теорія педагогіки»/ Б.І.Шункевич.–К.,2008.–36с.

3. Bates T. National strategies for e-learning in post-secondary education and training[Електронний ресурс] / Bates Tony – UNESCO, 2001. – 132 p. Режим доступу: <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001262/126230e.pdf>

4. Perraton H., Creed C., Robinson B. Teacher education guidelines: using open and distance learning. Technology, curriculum, cost,evaluation. [Електронний ресурс]/ H.Perraton, C.Creed, B.Robinson – Paris: UNESCO, 2002.–66p. Режим доступу: <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001253/15396e.pdf>.

5. Perraton H., Creed C., Robinson B. Teacher education through distance learning. Summary of case studies. [Електронний ресурс]/ H.Perraton, C.Creed, B.Robinson – Cambridge: IRFOL, 2001.- 39p. Режим доступу: <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/01242/124208e.pdf>.

Відомості про автора:

Попова Юлія Олександрівна

ХНПУ імені Г.С. Сковороди, аспірантка кафедри історії педагогіки та порівняльної педагогіки.

Домашня адреса: м. Харків, вул. Командарма Корка 18, кв.24

Електронна адреса: jul22071@mail.ru

Контактні телефони: 0938355625

Науковий керівник: Троцько Анна Володимирівна, доктор педагогічних наук, професор, член – кореспондент НАПН України.